

Filmová babička utekla k divadlu

NEJSLAVNĚJŠÍ ROLE. Do paměti diváků se Jarmila Kurandová zapsala svou rolí babičky. Foto: ČTK

Jméno: Jarmila Kurandová
Narození a úmrtí: 30. 1. 1890, Veselá u Počátek – 6. 12. 1978, Brno
Životní dráha: divadelní a filmová herečka

Narodila se jako Marie Martinová ve Veselé u Počátek na Vysočině v početné rodině (měla deset sourozenců) chudého hajného. Vychovávala ji její teta v nedaleké Vodě, kde chodila do školy a hrála s místními ochotníky. Od patnácti let pracovala v Praze jako vychovatelka dětí, navštěvovala divadla a toužila se stát herečkou. Kamenných divadel tehdy u nás působilo pouze několik, ale po českém a moravském venkově putovala řada kočovných společností.

K jedné z nich, k divadelní společnosti V. Housy, odešla v osmnácti letech na inzerát a proti vůli rodičů i M. Martínková. Následujících jedenáct let pro ni bylo jedinečnou školou – učila se herectví v praxi, hrála desítky rolí charakterově a typově různorodých, z nichž nejbližší jí byly postavy české klasiky – v Tylových hrách Dorotka ze Strakonického dudáka, Kačenka z Jiříkova vidění, Rozárka z Paličovy dcery, Tereza

z Tvrdohlavé ženy, z jiráskovských úloh Hanička z Lucerny a Vojnarka. Hrála nejen dívky svého věku, ale záhy i dospělé ženy a babičky, tedy role, jež se jí časem stanou osudem.

U jedné z kočovných společností, jichž vystřídal několik, poznala svého budoucího manžela, herce Františka Kurandu (1889–1976), se kterým byli po válce společně angažováni do nově vzniklého ostravského Národního divadla moravskoslezského, v němž však odehráli pouze sezonu 1919–1920, neboť J. Kurandová činilo místní ovzduší zdravotní potíže. Po roce byli Kurandovi přijati do olomouckého Českého divadla, právě zahajujícího svou činnost. V Olomouci Kurandová spolupracovala s významnými režiséry (D. Želenským, O. Stiborem, F. Salzerem, hostujícími J. Kvapilem, G. Schmoranzem, Borem aj.).

Za patnáct let olomouckého působení vytvořila na 180 rolí, charakterních, tragických i komediálních. Z klasického českého repertoáru byla Jehličkovou

i Šestákovou z Tylovy Paličovy dcery, kněžnou i Kláskovou v Jiráskově Lucerně, Dubskou ve Stroupežnického Našich furiantech, ale také Nyolou v Zeyerově Radúzovi a Mahuleně a profesorovou i Fankou z Čapkovy Loupežníka. Ze shakespearovských postav ztvárnila chůvu v Romeovi a Julii, Gertrudu v Hamletovi, Regan v Králi Learovi, Paulinu v Zimní pohádce i Emílii v Othellovi. Vytvořila titulní postavu ve hře G. Zápolské Morálka paní Dulské i ve Shawově Živnosti paní Warrenové, byla Helenou Alvigovou z Ibsenových Strašidel, Ginou Ekdalovou z jeho Divoké kachny i dohazovačkou Teklou v Gogolově Ženitbě.

V roce 1935 odešli Kurandovi do Zemského (později Státního) divadla v Brně, kde si v inscenacích A. Pohorského, J. Skřivana a J. Škody J. Kurandová zopakovala některé olomoucké role a ztvárnila desítky nových postav. Oproti Olomouci nebyly její role tolik různorodé, neboť v brněnských inscenacích se staly

Co jste o Jarmile Kurandové nevěděli

★ Již za pobytu v Olomouci a poté i v Brně odmítala nabídky pražských divadel, ve kterých pouze hostovala, především ve 40. letech.

★ V letech 1953–1960 vyučovala na Divadelní fakultě JAMU.

★ Udělení titulu národní umělkyně (získala jej v roce 1971) v jejím případě pouze stvrdilo, jak Jarmila Kurandovou chápaly generace jejích diváků.

její úlohou především realisticky ztvárněné postavy zralých a starších žen, moudrých a chápajících.

V obdobných rolích po válce hrála také v desítkách filmů (v Krejčíkových filmech Týden v tichém domě Bavorová a ve Vsi v pohraničí Pavlasová, v Machově veselohře Trampoty oficiála Tříšky paní Tříšková, v Sobotově Čase jeřabin Františkova matka). Z historických postav uvedme její matky – A. Jirásku (v Krškových Mladých letech), J. Koziny (ve Fričových Psohlavcích) a V. Vrbaty (v Dubových Synech hor). Kouzelné jsou její pohádkové babičky – hospodyně v Zemanově Pyšné princezně a chůva ve Fričově Princezně se zlatou hvězdou na čele.

Herecká dráha J. Kurandové vyvrcholila v roce 1971 vpravdě symbolicky – titulní rolí v Moskalykově televizním filmu podle Babičky B. Němcové. Tu v témže roce ztvárnila i v Mahenově divadle v režii J. Horana.

J. Kurandová spolupracovala také s rozhlasem, který využíval jejího vynikajícího přednesu, a televizi (televizní film A. Moskalyka Barometr, v němž hrála s L. Peškem, získal v roce 1969 Cenu kritiky na MTF v Monte Carlu). **Jan Sobotka**

